

Praca z uczniem z dysleksją na lekcjach języków obcych

Wprowadzenie

Zanim zajmiemy się zagadnieniem funkcjonowania ucznia z dysleksją na lekcjach języków obcych, spróbujmy stworzyć jego portret. dziecko dyslektyczne to osoba, której trudności w uczeniu się nie są uwarunkowane deficytami narządów zmysłów czy zaniedbaniem środowiskowym. Specyficzne zaburzenia w czytaniu i pisaniu nie wynikają również bezpośrednio z chorób neurologicznych. Nie są też skutkiem zaburzeń emocjonalnych czy osobowości. Uczniowie z dysleksją to osoby o inteligencji przynajmniej przeciętnej. Profil wyników osoby z dysleksją badanej testem inteligencji Wechslera jest dość charakterystyczny. Uczniowie ci zazwyczaj gorzej wypadają w podtestach sprawdzających pamięć roboczą, koncentrację uwagi, percepcję wzrokową, koordynację wzrokowo- ruchową, zdolność uczenia się wzrokowo-ruchowego oraz sprawność grafomotoryczną. Opisany profil poznawczy dziecka z dysleksją odzwierciedla jego nieharmonijny rozwój psychomotoryczny, który właśnie stanowi przyczynę trudności w czytaniu i pisaniu. W przeciwieństwie do uczniów niepełnosprawnych intelektualnie uczniowie dyslektyczni nie mają trudności z myśleniem abstrakcyjnym. Chociaż zazwyczaj potrzebują więcej czasu, aby nabyć pewne umiejętności, potrafią osiągnąć bardzo dużo. Nic zatem dziwnego, że na lekcjach języków obcych uczniowie dyslektyczni potrafią zaskoczyć nas zarówno swoimi trudnościami, jak i ponadprzeciętnymi osiągnięciami.

Trudności dyslektyczne a nauka języków obcych:

Trudności uczniów z dysleksją z nauką języka obcego mogą dotyczyć wszystkich podsystemów kodu językowego, w tym:

- fonologicznego (na przykład mają problem z rozróżnianiem podobnych dźwięków danego języka; mają trudności z powtarzaniem słów czy zdań w języku obcym),
- graficznego (na przykład mylą litery; nie umieją odróżnić wyrazów zapisanych poprawnie od zapisanych niepoprawnie; ich teksty pełne są błędów ortograficznych i interpunkcyjnych),
- leksykalnego (na przykład mają problemy z nauką słówek, szczególnie jeśli są to całe zwroty),
- gramatycznego (na przykład mają trudności z opanowaniem i zastosowaniem reguł gramatycznych).

Wymienione trudności mogą ujawniać się jednocześnie we wszystkich możliwych sprawnościach językowych, a zatem: zarówno w słuchaniu, czytaniu (na głos i po cichu), jak i w pisaniu czy nawet mówieniu.

Wskazówki do pracy:

Chociaż wielu nauczycielom marzy się proste rozwiązanie problemów uczniów z dysleksją na lekcjach języków obcych, nie istnieje jedna recepta na opisane trudności. Doniesienia z badań naukowych oraz doświadczenia praktyków pozwoliły zgromadzić jedynie pewne uniwersalne wskazówki, dotyczące pracy z tą grupą uczniów. Są one jednak na tyle ogólne, że nie zwalniają nauczycieli z

myślenia o sposobie ich zastosowania w przypadku konkretnego dziecka. Poniżej 12 ogólnych zaleceń:

1. Z powodu trudności z przyswajaniem materiału uczniowie dyslektyczni muszą regularnie powtarzać. Stosowanie różnorodnych technik jest prawdopodobnie najprostszym sposobem uniknięcia nudy, która często towarzyszy procesowi powtarzania materiału. Różnorodność jest także konieczna ze względu na fakt, że osoby z dysleksją nie są grupą jednorodną. Każdy uczeń jest inny, ma inny styl uczenia się, inne mocne strony i deficyty, a co za tym idzie, także inne potrzeby.
2. W pracy z uczniami z dysleksją powszechnie stosuje się metodę stymulacji wielozmysłowej, która wymaga angażowania w proces uczenia się jak największej liczby zmysłów, co pozwala dłużej zatrzymać w pamięci przyswojony materiał.
3. Metody stosowane w terapii pedagogicznej są godne naśladowania na lekcjach języków obcych. Wystarczy, aby nauczyciel przetłumaczył wybrane ćwiczenia na język obcy, którego uczy swoich uczniów, i zaadaptował je do własnych bieżących potrzeb.
4. Warto sięgnąć po książki Tony'ego Buzana - jednego z największych światowych autorytetów w dziedzinie efektywnych technik uczenia się i funkcjonowania mózgu. Jego metoda mapy myśli jest polecana uczniom z dysleksją z wielu powodów. Jednym z nich jest fakt, że zachęca do aktywnego przetwarzania informacji. Ponadto ułatwia powtarzanie materiału bez konieczności wielokrotnego czytania długich fragmentów tekstu.
5. W literaturze poświęconej metodyce nauczania uczniów z dysleksją regularnie spotykamy się z zaleceniem korzystania z przyjaznych materiałów do nauki. W przypadku tej grupy postuluje się między innymi eliminowanie kontrastu pomiędzy czarną czcionką a białą kartką papieru poprzez stosowanie kolorowej plastikowej nakładki czy papieru w kolorze innym niż śnieżnobiały. Zaleca się także używanie czcionki bezszeryfowej w rozmiarze przynajmniej 14, a także stosowanie interlinii szerszej niż standardowa.
6. Technologie informacyjne i komunikacyjne (TiK) otwierają przed osobami z dysleksją nowe możliwości. Pierwszą z nich jest szansa stworzenia swoistej „protezy” niewykształconych zdolności, drugą - pomoc w stymulacji zaburzonych funkcji. Co istotne, TiK oferują stymulację wielozmysłową. Inną ich zaletą jest fakt, że pomagają w trenowaniu różnych umiejętności naraz, między innymi poprawnego pisania, tworzenia tekstów, czytania (po cichu i na głos), literowania, a nawet uczenia się tego, jak należy przyswajać wiedzę. Jednak zarówno nauczyciele, jak i uczniowie powinni mieć świadomość, że nowoczesne technologie nie zastąpią innych - tradycyjnych metod nauki.
7. Z powodu swoich trudności z automatyzacją nowych umiejętności uczniowie z dysleksją potrzebują szczegółowego opisu procedury postępowania (jak napisać rozprawkę? jak przygotować się do testu ze słówek?).
8. Deficyty pamięci i koncentracji uwagi wymagają wydawania jasnych i zwięzłych poleceń oraz udzielania prostych wyjaśnień. Z tej samej przyczyny zaleca się regularne zmienianie rodzajów ćwiczeń oraz zaplanowanie zajęć w taki sposób, aby był czas na krótkie przerwy.
9. U osób ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu często obserwujemy słabą organizację osobistą. Uczniowie ci potrzebują stałego porządku zajęć i pomocy w organizowaniu swojej pracy. Z tego powodu nauczyciele muszą być bardzo dobrze zorganizowani. Niektórzy praktycy zalecają, aby dodatkowo zapewnić takim uczniom

plany lekcji, kalendarze z dziennym rozkładem oraz instrukcje dotyczące konkretnych czynności w formie uporządkowanych kart z obrazkami. Można także postawić na nowoczesną technologię (na przykład organizery, telefony komórkowe z funkcjami przypominania o ważnych sprawach i zadaniach do wykonania).

10. Wielu ekspertów zajmujących się tematem dysleksji wskazuje na konieczność podkreślania mocnych stron ucznia i opierania się na nich w nauce.

11. Uczniowie z dysleksją szybciej pokonają swoje trudności wynikające z deficytów poznawczych, gdy pomożemy im rozwijać ich umiejętności metapoznawcze. Powinni zatem dowiedzieć się, jakie mają słabe, a jakie mocne strony, a także jaki styl uczenia się jest dla nich najkorzystniejszy.

12. Kluczową zasadą w metodyce nauczania uczniów dyslektycznych jest indywidualizacja, ponieważ w swojej pracy dydaktycznej nie spotkamy dwóch takich samych uczniów z dysleksją.

Jedyną skuteczną metodą opanowania złożonej umiejętności jest sumienny trening. Żeby nauczyć się czytać, trzeba czytać. Żeby nauczyć się pisać, trzeba pisać. Popularne powiedzenie, które głosi, że nieużywany organ zanika, także potwierdza, że od swoich dyslektycznych uczniów musimy wymagać. Niestety konsekwencją tego, że dysleksja jest oporna na konwencjonalne metody nauczania jest fakt, że tacy uczniowie wymagają od swoich nauczycieli większego nakładu pracy.

BIBLIOGRAFIA

K. Bogdanowicz, Dysleksja a nauczanie języków obcych. Przewodnik dla nauczycieli i rodziców uczniów z dysleksją, Gdańsk 2011, s. 16-99, 116-151.

A. Jurek, Trudności w nauce języków obcych uczniów z dysleksją rozwojową [w:] M. Bogdanowicz, M. Smoleń (red.), Dysleksja w kontekście nauczania języków obcych, Gdańsk 2004, s. 98-120.

C. Krasowicz-Kupis, Psychologia dysleksji, Warszawa 2008.

M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców, Cdynia 2007